

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi ydinenergilain 4 §:n ja 69 §:n sekä rikoslain 34 luvun 6 §:n muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/7624/2026

Voimassa olevassa ydinenergilaisissa 990/1987, valmisteltavana olevassa uuden ydinenergilain luonnoksessa HE 24/2026 vp sekä rikoslaisissa on säännöksiä, joiden mukaan ydinräjähteiden tuonti tai siirto Suomeen samoin kuin niiden valmistaminen, hallussapito ja räjäyttäminen Suomessa on kielletty.

Tämän kiellon purkamista harkittaessa tulisi tarkastella vakavasti seuraavia tosiseikkoja:

1. Suomen alueelle tuotavien ydinaseiden ajatellut käyttötarkoitukset on jätetty hallituksen esitysluonnoksessa täysin auki.

”Ydinaseella” ja ”ydinpelotteella” voidaan tarkoittaa hyvin laajaa joukkoa erilaisia vaikuttamislajuuksia ja käyttötarkoituksia, alkaen ”olalta ammuttavasta” taktisesta (alle kilotonniluokan) räjähteestä strategisiin megatonninluokan joukkotuhoaseisiin, ja näiden lisäksi ensisijaisesti säteilyvaikutuksiin perustuviin ydinaseisiin. Säteilyvaikutus voi olla lyhyt- tai pitkäaikainen; henkilötuhoaseeksi suunniteltu neutronipommi on lyhytvaikutteinen, pitkäikäisiä radioisotooppeja tuottamaan suunniteltu pommi taas voisi rajoittaa saastuneelle maa-alueelle pääsyä vuosikausia. Mitä näistä vaikutuksista Suomen kautta kuljetettavilla tai maahamme tuotavilla ydinaseilla halutaan saavuttaa?

2. Maahan tuotavan tai kauttakulkuun ajatellun ydinaseen alkuperämaata koskevia rajoituksia tulisi asettaa esitettyä huolellisemmin, lähtökohtana Suomen oma tarve. Geopoliittiset kehityskulut sekä 1990-luvulla että 2020-luvulla ovat osoittaneet, että kansallisvaltioiden ja liittokuntien välisissä suhteissa voi tapahtua nopeita ja täydellisiä käännöksiä liittolaisesta viholliseksi ja toisin päin.
3. Ydinaseisiin liittyvässä päätöksenteossa oikeudet ja vastuusuhteet tulee esittää yksiselitteisesti ja niin, että viimekätinen vastuu päätöksestä on Suomen ulkopoliittisella johdolla. Näin toimitaan myös ydinaseissa. Rikoslakiin (39/1889) ehdotetun 34 luvun 6 §:n uusi 4 momentti on aivan liian väljä, varsinkin kohdan 3 ”puolustusyhteistyöhön [noin yleisesti] ... liittyvän päätöksentekomekanismin mukaisesti”.

Ydinaseiden käsittelyyn tarvittavien erittäin korkean turvallisuustason menettelyjen vaikutukset kansalaisten perusoikeuksien toteutumiseen yksilötasolla ja ydinaseiden käsittelyyn osallistuvien paikkakuntien kunnallisella ja alueellisella tasolla on

sivuutettu hallituksen esitysluonnoksessa käytännössä kokonaan.

4. Ydinaseonnettomuuksiin liittyvät tosiasialliset riskit tulisi esittää, perustuen objektiiviseen teknistieteelliseen ja säteilybiologiseen tietämykseen.

Ydinaseiden 80-vuotisen historian aikana useita ydinaseita, myös tuhovoimaisimpia strategisia räjähteitä, on vahingossa pudotettu lentokoneesta, vahingoittunut lentokoneiden maahansyöksyissä, ja uponnut sukellusveneiden mukana valtamerien syvyyksiin. Ydinase ei ole koskaan (ydin)räjähtänyt vahingossa. Tämä onnellinen seikka johtuu siitä, että ydinaseen tahaton räjähtäminen on helppo estää erittäin luotettavasti aseiden rakenteeseen liittyvin fysikaalisin ominaisuuksin ja menetelmin.

Ydinaseen räjähdyksestä maanpinnalla tai maanpinnan lähellä seuraava laskeuma sisältää lähinnä suhteellisen lyhytikäisiä radioaktiivisia aineita. Ionisoivan säteilyn terveysvaikutukset ovat todellisia, vaikkakin huomattavasti yleisesti kuviteltua lievempiä. Vaikutusten esittäminen merkittävästi todellista suurempina lisää tarpeettomasti turvattomuuden tuntua ja johtaa yhteiskunnassa resurssien hukkakäyttöön.

5. Esityksessä tulisi myös tarkastella, onko 1980-luvulta asti voimassa ollut ydinaseiden maahantuontikieltoa tosiasiallisesti noudatettu. Ydinaseiden laivastoista ainakin Yhdysvaltain laivaston nimenomainen politiikka on olla kertomatta, onko heidän aluksellaan ydinaseita vai ei. Yhdysvaltain laivaston aluksia on kuitenkin käynyt Suomen aluevesillä ja Helsingissä laivastovierailuilla useasti, jo ennen Suomen liittymistä NATOon.
6. Ydinaseiden vientiä, tuontia ja hallussapitoa koskevan kiellon osittainenkin purkaminen voi rajoittaa siviiliydinteknologian hyödyntämistä Suomessa. Ydinenergialaissa esitetty kielto seuraa suoraan Suomen asemasta ydinsulkusopimuksen (NPT-sopimus) ydinaseettomana osapuolena, ja siviilikäyttöön ydinteknologiaa ja ydinmateriaaleja myyvät ulkomaiset toimijat edellyttävät asiakkaidensa kotimaan noudattavan NPT-sopimusta.

Siviilikäytön teknologioiden ja materiaalien saatavuuden rajoittamisesta olisi Suomelle huomattavaa haittaa, koska tuloksellisen energia- ja ilmastopolitiikan toteuttaminen vaikeutuisi huomattavasti. Rauhanomainen ydinvoima on Suomessa suurin sähköntuotantomuoto, 37 % osuudella vuotuisesta sähköenergiantuotannosta maassamme, ja ydinvoima on tulossa käyttöön myös lämmitykseen ja merenkulkuun. Näillä aloilla siviiliydinvoimasta voisi muodostua merkittävää suomalaista vientiteollisuuttakin. Ydinaseita koskevien kieltojen purkamisen vaikutukset tulisi tarkastella myös vähintään työ- ja elinkeinoministeriössä energiapolitiikan kannalta ja

ulkoministeriössä ydinsulkuvalvonnan osalta.

Mikäli Suomessa oltaisiin valmiita joustamaan NPT-sopimusvelvoitteista ydinaseiden vientiä, tuontia ja hallussapitoa koskevan kiellon osalta, olisi samalla aiheellista arvioida uudelleen NPT-sopimuksen tilaa laajemminkin:

- a. NPT-sopimuksen noudattamista varmentaa kansainvälinen IAEA:n ja Euratomin toimeenpaneva ydinsulkuvalvonta, johon liittyy ydinenergia-alaan kohdistuvaa, vähäistä suurempaa hallinnollista ja teknologista taakkaa. Erityisesti tämä koskee käytetyn ydinpolttoaineen loppusijoitusta, jonka ydinsulkuvalvonta on loppusijoitukseen liittyvään teoreettiseen ydinaseiden leviämisriskiin nähden raskaasti ylimitoitettua.
- b. NPT-sopimuksen tulevaisuus on epävarma, koska sopimuksen alkuperäinen tarkoitus, ydinaseiden vähittäinen ydinaseriisunta, ei ole toteutunut toivotussa laajuudessa, eikä ydinaseteknologian leviämistä tunnustettujen ydinaseiden (USA, Venäjä, Kiina, UK, Ranska) ulkopuolelle ole pystytty estämään sopimuksen voimassa oloaikana.

Yhteenvetona totean, että ydinaseiden vientiä, tuontia ja hallussapitoa koskevan kiellon kumoamisella olisi huomattavan laajoja ja enimmäkseen kielteisiä vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan, energiapolitiikkaan ja Suomen asemaan kansainvälisen yhteisön jäsenenä. On hyvin epätodennäköistä, että nämä pääasialliset vaikutukset olisivat ”helposti ja nopeasti selvitettävissä”.

Lappeenrannassa 1.4.2026

Juhani Hyvärinen
Ydinvoimatekniikan professori
LUT Yliopisto